

LETSELSCHADE NEWS

JAARGANG 15 - NUMMER 57 - WINTER 24-25

50% KORTING
OP ABONNEMENT VOOR
PROFESSIONALS
Meld aan via de site!

Interview met Henriëtte van Gasteren

OVER HAAR EXPOSITIE SILENT SCREAM

Hoe gaat het met

FLANN SCHAPER

**HET SCHADEFONDS
GEWELDSMISDRIJVEN MAAKT
HET VERSCHIL**

‘Silent Scream’ Van onmacht naar kracht

Met de reizende fototentoonstelling ‘Silent Scream’ hoopt kunstenaar Henriëtte van Gasteren het gesprek over de impact van seksueel grensoverschrijdend gedrag uit de taboesfeer te halen. Nog steeds ervaren slachtoffers dat gesprekken stilvallen als zij misbruik ter sprake brengen. Henriëtte heeft ervoor gekozen om niet alleen slachtoffers van seksueel misbruik te portretteren, maar ook plegers en professionals. LetselschadeNEWS sprak met Henriëtte over de tentoonstelling ‘Silent Scream’ en het gelijknamige boek.

Door Floor Verhees | Fotografie Henriëtte van Gasteren

Jouw werk staat bekend om het persoonlijke karakter. Is dat ook zo bij deze expositie?

Silent Scream is zeker persoonlijk. In 2017 is mijn dochter Krissi verkracht door twee jongens en zelf ben ik in het verleden twee keer misbruikt. Na de verkrachting van Krissi voelde ik mij als moeder machteloos. Toen ik op mijn telefoon foto's van de twee jongens zag die haar hebben verkracht en in hun ogen keek, dacht ik bij mezelf: 'Dus zo ziet een verkrachter eruit.' Maar hoe kun je aan iemand zien of degene tot zoiets beestachtigs in staat is? Die gedachte zorgde ervoor dat ik vond dat ik iets moest doen, alleen wist ik op dat moment nog niet wat dat zou moeten zijn. Daarover ben ik gaan nadenken. In 2021 had ik een gesprek met een specialist zedenpolitie Roermond over de ideeën die ik toen had. Tijdens dat gesprek kwam naar voren dat er bij collega's die niet direct met slachtoffers/daders te maken hebben eigenlijk vrij weinig bekend was over de impact van seksueel misbruik op iemands leven. Dat verraste mij. Hierna heb ik contacten gelegd met verschillende organisaties en stichtingen die zich op diverse fronten bezighouden met seksueel misbruik. Opmerkelijk was dat in al die gesprekken naar voren kwam hoe lastig het blijkt te zijn om over seksualiteit in het algemeen en over misbruik in het bijzonder te praten. Ik merkte dat mijn plan om met foto's en verhalen de stilte rondom seksueel misbruik te doorbreken, goed aansloot op het taboe dat er toch nog was.

Henriëtte van Gasteren met op de achtergrond de pleger van haar misbruik.
Foto uit haar boek Silent Scream

Krissi, dochter van Henriëtte. Foto uit het boek Silent Scream.

‘Victim-blaming versterkt schaamte’

Door de #Metoo-beweging is seksueel grensoverschrijdend gedrag toch al wel uit de taboesfeer gehaald?

De media-aandacht heeft zeker een positieve bijdrage geleverd, maar

helaas blijkt toch in de praktijk dat veel slachtoffers er in principe alleen voor staan. Net zoals bij Krissi het geval was, geldt voor veel slachtoffers dat ze bijvoorbeeld alleen naar politie en huisarts gaan. Krissi heeft eerst twee dagen rondgelopen met wat er gebeurd is, voordat ze het pas op kon brengen om het mij te vertellen terwijl onze band heel hecht is. Dit geeft aan hoe moeilijk het is om iemand anders te vertellen over seksueel

misbruik, over wat je is overkomen. Met de foto's hoop ik ook die stilte te doorbreken. Het gevoel van schaamte en schuld overschaduwde nog steeds het gesprek. Aandacht voor bestaande vooroordelen rondom misbruik hoort daar ook bij. Slachtoffers van seksueel misbruik worden vaak, ook met goede bedoelingen, geconfronteerd met veel vragen over hoe het heeft kunnen gebeuren. Alsof het slachtoffer het had kunnen voorkomen? ‘Victim blaming’

Coverfoto van het boek Silent Scream.

leidt uiteindelijk tot nog meer schaamte en versterkt schuldgevoelens, waardoor een slachtoffer voor de tweede keer slachtoffer wordt. Dat zou niet moeten kunnen gebeuren.

Wat was voor jou het uitgangspunt voor ‘Silent Scream’?

Het mooie van iedere kunstvorm is dat het de mogelijkheid biedt om op verschillende manieren een verhaal te belichten. Om het gesprek over

seksueel grensoverschrijdend gedrag aan te gaan, moesten alle kanten van het verhaal belicht worden. Daarbij wilde ik als kunstenaar geen partij trekken. Het was juist aan mij om zonder oordeel te fotograferen en iedereen die voor mijn camera zou komen te staan te zien als mens en dus ook zo te portretteren. Door samen met betrokkenen terug te gaan naar de plaats van het misbruik en daar foto's te maken, heb ik geprobeerd te laten zien dat het ons allemaal kan

overkomen en dat het overal kan gebeuren.

Hoe hebben betrokkenen het ervaren om terug te keren naar de plek des onheils?

Het is mooi om te merken dat voor sommigen de fotoshoot een helende werking heeft gehad, waardoor ze na zoveel jaren het konden afsluiten. Anderen werden gesterkt in de verwerking door in een andere context

‘Misbruik
kan iedereen
overkomen’

Kiana. Foto uit boek Silent Scream.

op de plaats van het misbruik te komen. De totstandkoming van de expositie heeft ervoor gezorgd dat men zich vooral gehoord en gezien wist als mens, nu hun verhaal openbaar gemaakt werd. Dit laatste geldt voor alle mensen die hebben meegewerkt. Het was confronterend en spannend, maar dus ook helpend in een verwerkingsproces.

Uiteindelijk wordt de expositie gevormd door 65 foto's van slachtoffers, plegers en professionals. Wat was de reden om juist voor deze insteek te kiezen?

Zoals ik al zei wilde ik alle kanten van het verhaal belichten en voor mij betekende dat dat ik niet alleen slachtoffers zou portretteren, maar ook plegers en

professionals die in contact komen met zowel slachtoffers als plegers. Zij hebben allemaal een stem die gehoord zou moeten worden in een open dialoog. Voor slachtoffers kan die stem betekenen dat ze door mee te werken aan deze reportage uit de schaamte van het trauma komen. Plegers willen soms het zwijgen doorbreken door spijt

te betuigen. Professionals spreken zich uit over de dunne lijn van empathie en rechtvaardigheid waarop zij soms balanceren. Ondanks dat ik tijdens het hele traject mij ook realiseerde dat het een gewaagde keuze was om zowel slachtoffers als plegers in dezelfde tentoonstelling in beeld te brengen, vond ik toch dat ik dat als kunstenaar

verplicht was, juist vanwege het maatschappelijk gesprek. Daarom staan alle verhalen van de geportretteerden op zichzelf.

Hoe kijk jij terug op dit project?

Het is vooral bijzonder dat ik de onmacht die ik in eerste instantie ervoer na de verkrachting van Krissi, heb kunnen

ombuigen naar een ongekende kracht om dit project te volbrengen. Het is geen gemakkelijk proces geweest, niet voor mijzelf en voor degenen die hebben meegewerkt, maar het heeft wel veel goeds in beweging gezet. Als ik hoor dat op de Universiteit Maastricht het Programma Seksuele Veiligheid bestaat, dan vind ik dat positief. Natuurlijk zou

Cor. Foto uit het boek Silent Scream.

Nieuwe wet aanpak seksuele misdrijven per 1 juli 2024

Slachtoffers van seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag zijn vanaf 1 juli 2024 strafrechtelijk beter beschermd. De Eerste Kamer heeft ingestemd met een brede herziening van wetgeving middels de Wet seksuele misdrijven van minister Yeşilgöz-Zegerius van Justitie en Veiligheid. Slachtoffers kunnen in meer gevallen aangifte doen van verkrachting en aanranding. Ook seksuele intimidatie in het openbaar is strafbaar; dit kan zich afspelen op straat, maar bijvoorbeeld ook op publieke websites en social media. Daarnaast is sexchatting strafbaar, zijn de maximumstraffen voor sommige delicten omhoog gegaan en is de wet digitaal meer bij de tijd gebracht. Uitgangspunt in de nieuwe wet is dat seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag offline en online even strafwaardig is.

Bron: Rijksoverheid

Jos. Foto uit het boek *Silent Scream*.

iedere school dit moeten hebben, maar dit is dan de eerste stap. Laat Maastricht een voorbeeld zijn voor andere scholen. Los van 'Silent Scream' is sinds juli 2024 de herziene Wet seksueel misbruik van kracht, ook dat maakt het voor slachtoffers laagdrempeliger om aangifte te doen. In lijn hiervan juich ik de komst van het Centrum Seksueel Geweld Amsterdam-Amstelland toe dat sinds oktober 2024 de deuren heeft geopend. Zij bieden alle hulp onder één dak aan. Voor een slachtoffer betekent dat maar één keer aankloppen bij een instantie voor hulp en vandaaruit worden in samenspraak de vervolgstappen gezet. Ook dat zou op veel meer plekken in Nederland zo geregeld moeten zijn.

Tot slot, wat wens je te bereiken met 'Silent Scream'?

Als we toch eens met z'n allen vaker in gesprek zouden gaan over wat grensoverschrijdend gedrag betekent voor jou, voor mij, voor anderen, dan worden we ons ook meer bewust van onze eigen grenzen en dat die anders

kunnen zijn dan de grenzen van een ander. Hoe mooi zou het zijn als we met elkaar in gesprek durven gaan over seksuele behoeften, verlangens en grenzen, zodat dit leidt tot onderlinge afstemming en instemming? Als 'Silent Scream' daaraan een bijdrage heeft geleverd, dan is mijn missie geslaagd. ♦

Agenda Silent Scream

31 januari – 28 februari 2025

Provinciehuis Groningen

Groningen

1 maart – 31 maart 2025

Museum IKOB

Eupen (B)

9 maart – 31 maart 2025

ECI Cultuurfabriek

Roermond

Voor meer informatie: www.silentscream.nl
